WIKIPEDIA

Idioma aleutiano

L'**aleutiano** ye una luenga d'o filo esquimoaleutiano, charrata en o estreito de Bering, entre Rusia y lo estato norteamericano d'Alaska.

Aleutiano	
Unangan	
Atras denominacions:	Aleuta
Parlato en:	Islas Aleutianas y Islas Pribilof (Alaska) Islas d'o Comandant (Krai de Kamchatka)
Parladors:	Entre 150 y 500
Filiación chenetica:	Esquimoaleutiana Aleutiana **Aleutiano**
Estatus oficial	
Regulato por:	Sin regular
Codigos	
ISO 639-2	ale
SIL	ale (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=ale)

Extensión de l'aleutiano

Contenius

Filiación

Estructura d'a luenga

Grafía

Morfosintaxi

Historia d'a luenga

Aspectos socioculturals

Situación cheografica

Situación social

Variación diatopica (Dialectolochía)

Literatura

Vinclos externos

Filiación

L'aleutiano ye clasificato como a sola luenga d'un grupo, l'**aleutiano**, que forma chunto a las variedatz esquimals o filo d'as luengas esquimoaleutianas.

Estructura d'a luenga

Grafía

O sistema d'escritura ye l'alfabeto latín.

En o sieglo XIX, l'alfabeto que s'emplegó ta escribir a luenga yera una adaptación de l'alfabeto cirilico feita per Sant Inocencio d'Alaska.

Morfosintaxi

L'aleutiano no ye una luenga ergativa.

L'orden sintactico d'a oración ye de subchecto + obchecto + verbo, como en as altras luengas d'o filo.

Historia d'a luenga

Aspectos socioculturals

Situación cheografica

A luenga se localiza en a faixa d'o estreito de Bering, principalment en as islas Aleutianas, as islas Pribilof y parte d'a peninsula d'Alaska a l'ueste d'a baía de Stepovak. Istos territorios perteneixen a Alaska, estato d'os Estatos Unitos. A luenga ye charrata tamién en as islas Commander u Komandor, politicament rusas.

Situación social

Una zifra imprecisa d'entre 150 y 500 personas la charran, más que más en a variedat oriental. A gran mayoría ye bilingüe, sobretot en anglés.

A luenga corre periglo d'amortar-se en iste sieglo, si bien o Centro d'as Luengas Nativas d'Alaska (http://www.uaf.edu/anlc/) ha feito un poder ta promover-la.

Variación diatopica (Dialectolochía)

A luenga conta con dos variedatz prencipals: l'aleutiano occidental u atkano, charrato en l'isla d'Atkan y en as islas Komandor u Commander; y l'aleutiano oriental, charrato en as Aleutianas orientals, as Pribilof y la peninsula d'Alaska.

En l'aleutiano occidental se troban os dialectos d'Attu, de l'isla de Bering y de l'isla de Copper (u Medniy). En l'aleutiano oriental se troban os dialectos d'Unalaska, de Belkofski, d'Akutan, d'as islas Pribilof, de Kashega y de Nikolski.

Literatura

En 1824, o mosen d'a Ilesia ortodoxa rusa, Ioann Veniaminov, qui más tarde esdevendría San Inocent Veniaminov, plegó en Unalaska y n'estudió la variedat aleutiana. Rancando de l'alfabeto cirilico, creyó una ortografía ta la luenga, tradució lo Evanchelio de Sant Mateu y belaltras obras relichiosas a l'aleutiano y publicó una gramatica de l'aleutiano oriental en 1846. As obras relichiosas se traducioron con l'aduya de dos amigos de Veniaminov, os dos charradors nativos d'aleutiano: o capezero de Tigalda, Ivan Pan'kov, y lo mosen d'Atka, Iakov Netsvetov, que escribiría un diccionario de l'aleutiano atkano. Dimpués que s'imprentasen as obras de Veniaminov, bellas feguras relichiosas s'intresoron per estudiar y rechistrar l'aleutiano con a fin d'aduyar a los pedricadors ortodoxos rusos en o suyo quefer de misioners.

En o decenio de 1930, dos aleutianos nativos estioron os autors d'obras que se consideran grans trangos entadebant en o emplego de l'aleutiano como luenga literaria. Afinogen K. Ermeloff escribiba lo relato d'un naufrachio en o suyo propio idioma, mientres que Ardelion G. Ermeloff anotaba en ixos anyos un diario personal. Devez, o lingüista Melville Jacobs replegó bells textos nuevos de Sergei Gollei, un charrador d'aleutiano atkano que yera hespitalizato.

Vinclos externos

- (es) Pachina d'a organización Proel sobre a luenga aleutiana (http://www.proel.org/mundo/aleutino.htm)
- (en) Pachina d'o Prochecto Gutenberg con o diccionario aleutiano-anglés de Charles A. Lee (http://www.ibiblio.org/gutenberg/1/0/0/4/10040/10040.txt)
